

Na osnovu člana 177. stav 1. i člana 179. stav 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS”, br. 107/05, 72/09 – dr. zakon, 88/10, 99/10, 57/11, 119/12, 45/13 – dr. zakon, 93/14, 96/15 i 106/15), Ministar zdravlja donosi

PRAVILNIK
o izmeni Pravilnika o pripravničkom stažu
i stručnom ispitu zdravstvenih radnika
i zdravstvenih saradnika

Član 1.

U Pravilniku o pripravničkom stažu i stručnom ispitu zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika („Službeni glasnik RS”, br. 50/6, 112/9, 50/10 i 31/12), u Planu i programu pripravničkog staža deo III, deo IV i deo V menjaju se i glase:

**„III. PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA
ZA DOKTORE STOMATOLOGIJE**

a) Plan pripravničkog staža za doktore stomatologije:

1. Preventivna i dečja stomatologija	30 dana
2. Ortopedija vilica	15 dana
3. Bolesti zuba	30 dana
4. Parodontologija i oralna medicina	25 dana
5. Stomatološka protetika	30 dana
6. Oralna hirurgija	20 dana
7. Maksilofacijalna hirurgija sa hitnom medicinskom i stomatološkom pomoći	30 dana

b) Program pripravničkog staža za doktore stomatologije:

1. Preventivna i dečja stomatologija: doktor stomatologije u oblasti dečje stomatologije, obučava se u obavljanju:

- zdravstvenog vaspitanja za očuvanje i podizanje oralnog zdravlja, sa posebnom pažnjom na pojedine dobne grupe (ishrana, oralna higijena, fluor profilaksa i dr.);
- sistematskog zdravstvenog nadzora u oblasti oboljenja usta i zuba, a naročito odojčadi, male dece, predškolske dece, za vreme školovanja, zaposlenih na radnim mestima sa povećanim rizikom po zdravlje usta i zuba, trudnica i dr.;
- specifične zaštite u odnosu na ličnu higijenu, određene faktore rizika po zdravlje ljudi, a naročito kod akutnih i zaraznih oboljenja, posebno AIDS-a;
- preventivno-terapijskih mera u sprečavanju oboljenja usta i zuba, posebno programa zalivanja fisura.

U okviru dečje stomatologije, upoznaje se sa pregledom, dijagnostikom i planom terapije oboljenja usta i zuba u dece (u vreme mlečne, mešovite i stalne denticije), zaštitom pulpe, materijalima za ispune, vađenjem mlečnih i stalnih zuba u dece, prvom pomoći u oblasti dečje stomatologije, dijagnostikom i terapijom povreda zuba, dijagnostikom i terapijom herpetičnog stomatita, dijagnostikom i terapijom kataralnog gingivita u dece.

U okviru primarne zdravstvene zaštite, upoznaje se sa zakonima i propisima, posebno sa Zakonom o fluorisanju vode za piće („Službeni glasnik RS”, br. 35/94, 38/94 – ispravka, 25/96 101/05 – dr. zakon) i podzakonskim aktima, upoznaje se i ovladava metodama sistematskih pregleda i sanacije u oblasti stomatologije, zdravstveno-vaspitanog rada i učestvuje u njihovoj primeni.

Upoznaje posebne programe preventivne stomatološke zaštite i učestvuje u njihovom sprovođenju.

2. Ortopedija vilica: upoznaje se sa etiologijom nepravilnosti orofacijalnog sistema, kliničkom dijagnostikom, rasprostranjenosti malokluzija u nas; posebno se upoznaje sa primenom preventivnih mera u cilju sprečavanja malokluzija u doba trudnoće, kod odojčeta, mlečne i mešovite denticije (sprečavanje štetnih navika, kontrola nicanja zuba, sprečavanje formiranja nepravilnih funkcija, vežbe špatulom za sprečavanje obrnutog preklopa sekutića i dr.), sa primenom interceptivnih mera (brušenja zuba kod prinudnih zagrižaja) i sa terapijom blagih formi malokluzija (miofunkcionalne vežbe sa i bez pomagala, podveza brade, primena vestibularne ploče i dr.); upoznaje se sa raznim dijagnostičkim i terapijskim metodama u lečenju nepravilnosti stomatognatnog sistema.

3. Bolesti zuba: upoznaje se sa pregledom, dijagnostikom i planom terapije oboljenja zuba; pripremom karijesnih kaviteta za ispune (preparacija kaviteta I i V klase); zaštitom pulpe; punjenjem kaviteta klasičnim i savremenim materijalima; oblikovanjem i poliranjem ispuna; izradom inleja; dijagnostikom oboljenja pulpe i parodontijuma; postupkom kod urgentnih stanja (prva pomoć) iz oblasti bolesti zuba, lečenjem jednostavnih kanalnih sistema; upoznaje se sa mogućnostima savremenih endodontskih tehnika obrade, metoda i materijala opturacije kanala korena.

4. Parodontologija i oralna medicina: upoznaje se sa uzrocima parodontopatija i bolesti usta i rasprostranjenosti ovih oboljenja kod nas; savladava preventivne mere u oblasti parodontopatija (profesionalnu i individualnu negu usta i zuba), dijagnostiku parodontopatije i bolesti usta (kliničku i rendgenološku) i sekundarnu prevenciju parodontalnih oboljenja (uklanjanje kamenca, konkremenata i dr.); upoznaje se sa mogućnostim hirurškog lečenja parodontopatija i manifestacijama sistemskih oboljenja u usnoj duplji, biološkim i biohemijskim testovima u dijagnostici oboljenja mekih tkiva usta.

5. Stomatološka protetika:

a) fiksna protetika (15 dana): upoznaje se sa dijagnostikom i planiranjem fiksnih zubnih nadoknada u punom i prekinutom zubnom nizu; pripremnim postupcima preprotetskog zbrinjavanja; kliničkim postupcima izrade različitih fiksnih zubnih nadoknada (brušenjem zuba nosača za fiksne zubne nadoknade, uzimanjem otisaka savremenim otisnim materijalima, registracijom visine zagrižaja, zaštitom brušenih zuba, cementiranjem fiksnih zubnih nadoknada); različitim metodama zbrinjavanja depulpiranih zuba; uklanjanjem dotrajalih fiksnih zubnih nadoknada; pripremom retencionih zuba za prihvatanje elemenata parcijalne proteze i planiranjem namenskih fiksnih nadoknada;

b) mobilna protetika (15 dana): upoznaje se sa planiranjem i preprotetskom pripremom bezubih pacijenata za izradu totalne proteze; kliničkim postupcima u izradi totalne proteze primenom različitih metoda uzimanja otisaka; kontrolnim pregledima (okluzija, promene na mekim tkivima, higijenski aspekti); reparaturom totalne proteze; različitim metodama podlaganja totalne proteze; planiranjem i pripremom krezubih pacijenata za izradu različitih oblika parcijalnih proteza; izborom veznih elemenata parcijalne proteze i izradom kompleksnih parcijalnih proteza; kontrolnim pregledima pacijenata sa parcijalnim protezama (higijenski aspekti, uticaj na meka tkiva, zube nosače i dr.); reparaturom i podlaganjem parcijalnih proteza; laboratorijskim postupcima izrade metalnog skeleta parcijalnih proteza; izradom imedijatnih proteza.

6. Oralna hirurgija: dijagnostika oboljenja zuba i usta koja zahtevaju oralnohirurške intervencije; postavljanje indikacije i kontraindikacije za vađenje izniklih i neizniklih zuba; postavljanje indikacije za hirurško lečenje periapikalnih lezija; upoznavanje sa ortodonsko-hirurškom terapijom impaktiranih zuba; terapija dentogenih infekcija; priprema lokalne anestezije; vađenje zuba; vađenje zuba kod pacijenata rizika; zaustavljanje krvarenja; lečenje komplikacija vađenja zuba; principi sterilizacije.

7. Maksilofacijalna hirurgija sa hitnom medicinskom i stomatološkom pomoći: upoznaje se sa urgentnim stanjima u medicini i stomatologiji i obučava se u pružanju prve pomoći, posebno kod povreda maksilofacijalne regije (omogućavanje prohodnosti disajnih puteva, zaustavljanje krvarenja, zbrinjavanje povreda mekih tkiva, privremena imobilizacija, konzervativno lečenje preloma kostiju lica i vilica i povreda zuba); lečenjem ambulantnih i hospitalizovanih pacijenata sa infekcijama lica, vilica i vrata; lečenjem benignih i malignih tumora maksilofacijalne regije, sa posebnim osvrtom na ranu dijagnostiku u obimu potrebnom za trijažu; planiranjem i preoperativnim i postoperativnim tretmanom pacijenata sa deformitetima maksilofacijalne regije.

IV. PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA DIPLOMIRANE FARMACEUTE

a) Pripravnički staž za diplomirane farmaceute sprovodi se u apotekama, u trajanju od šest meseci i to: pet meseci u apoteci i jedan mesec u bolničkoj apoteci.

b) Program pripravničkog staža diplomiranih farmaceuta obuhvata znanja i veštine koje diplomirani farmaceut treba da savlada kako bi se osposobio za samostalni profesionalni rad u apoteci/bolničkoj apoteci.

U toku obavljanja pripravničkog staža diplomirani farmaceut razvija znanja i veštine koje je stekao u toku studija a koja osiguravaju kontinuirani proces pružanja farmaceutske zdravstvene usluga, savetovanja i informisanja, izgrađuje lični profesionalni stav i osposobljava se za samostalni i timski rad, poštujući načela profesionalne etike.

1) Plan i program pripravničkog staža diplomiranih farmaceutu u apoteci obuhvata osposobljavanje za samostalno obavljanje sledećih profesionalnih aktivnosti: nabavka, prijem i skladištenje lekova i medicinskih sredstava, dijetetskih, kozmetičkih i drugih proizvoda za zaštitu zdravlja; nabavka, prijem, kontrola i skladištenje farmaceutskih aktivnih i pomoćnih supstanci, ambalaže i reagenasa; izrada i kontrola magistralnih i galenskih lekova, izrada određenih medicinskih sredstava i određenih kozmetičkih proizvoda; izdavanje lekova uz recept i izdavanje, odnosno, prodaja lekova bez recepta; provera i procena ispravnosti recepta u pogledu režima izdavanja, doze i farmaceutskog oblika leka; primena racionalne i odgovorne farmakoterapije; pružanjem informacija o lekovima, medicinskim sredstvima i drugim proizvodima građanima, zdravstvenim radnicima, drugim zdravstvenim ustanovama i privatnoj praksi, kao i drugim zainteresovanim subjektima; pružanje informacija i savetovanje pacijenata o načinu primene i uslovima čuvanja lekova, medicinskih sredstava, dijetetskih, kozmetičkih i drugih proizvoda za zaštitu zdravlja; identifikacija problema vezanih za upotrebu lekova i izrada plana farmaceutske zdravstvene zaštite; praćenje, prijavljivanje i izveštavanje o neželjenim reakcijama na lekove; sprovođenje aktivnosti vezanih za promociju zdravlja i prevenciju bolesti; upravljanje farmaceutskim otpadom; upravljanje lekovima, medicinskim sredstvima i farmaceutskim supstancama pod posebnim režimom (psihoaktivne kontrolisane supstance); organizacija i upravljanje procesom rada u apoteci, uz primenu važećih zakonskih i stručnih propisa, kao i kodeksa profesionalne etike.

2) Plan i program pripravničkog staža farmaceutu u bolnici, pod nadzorom farmaceutske službe bolnice, odnosno bolničke apoteke, obuhvata osposobljavanje za samostalno obavljanje sledećih profesionalnih aktivnosti: nabavka, prijem i skladištenje lekova i medicinskih sredstava; nabavka, prijem, kontrola i skladištenje farmaceutskih aktivnih i pomoćnih supstanci, ambalaže i reagenasa; izrada i kontrola galenskih lekova; priprema lekova prema individualnim potrebama pacijenata bolnice; izdavanje lekova i medicinskih sredstava; provera i procena ispravnosti propisane terapije; praćenje, prijavljivanje i izveštavanje o neželjenim reakcijama na lekove; organizacija i upravljanje procesom rada farmaceutske službe bolnice, uz primenu važećih zakonskih i stručnih propisa, kao i kodeksa profesionalne etike.

V. PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA DIPLOMIRANE FARMACEUTE – MEDICINSKE BIOHEMIČARE

a) Plan pripravničkog staža za diplomirane farmaceute – medicinske biohemičare:

1. Medicinska biohemija – tri meseca i dve nedelje;
2. Laboratorijska hematologija i hemostaza – jedan mesec i jedna nedelja;
3. Sanitarna hemija – dve nedelje;
4. Toksikološka hemija – dve nedelje;
5. Socijalna medicina – jedna nedelja.

Diplomirani farmaceut – medicinski biohemičar pripravnički staž obavljaju u: medicinsko-biohemijskoj, toksikološkoj i sanitarnoj laboratoriji u sastavu zdravstvene ustanove (u daljem tekstu zdravstvena ustanova) i/ili u samostalnoj opštoj ili specijalističkoj medicinsko-biohemijskoj,

toksikološkoj i sanitarnoj laboratoriji u kojoj se obavlja medicinsko-biohemijska delatnost kao i delatnost toksikološke i sanitarne hemije kao privatna praksa (u daljem tekstu privatna praksa).

b) Program pripravničkog staža za diplomirane farmaceute – medicinske biohemičare:

U toku pripravničkog staža medicinski biohemičar treba da primeni znanja i veštine koje je stekao u toku studiranja. Znanja o: koncentracijama biohemijskih konstituenata u telesnim tečnostima; fizičko-hemijskim, imunohemijskim i drugim analitičkim tehnikama za određivanje biohemijskih parametara, i instrumentima; poremećajima metabolizma ugljenih hidrata, proteina, lipida, vode i elektrolita; laboratorijskom ispitivanju funkcije organa; biohemijskim promenama koje se javljaju u različitim bolestima; toksičnim supstancama (hemijska struktura otrova, toksikološki značaj, mehanizmu dejstva, toksikokinetici, toksičnim efektima, terapiji trovanja, kvalitativnoj i kvantitativnoj analizi u relevantnom materijalu, legislativi); izboru odgovarajućih testova za dijagnozu, praćenje i prognozu bolesti; interpretaciji dobijenih rezultata; ulozi biohemijske laboratorije u dijagnostici; ulozi toksikološke laboratorije u dijagnostici trovanja, optimizaciji terapije, kontroli kvaliteta životne sredine. Veštine za: laboratorijski rad, kontrolu kvaliteta koja osigurava kontinuirani proces provere i procene rezultata mernih postupaka sa ciljem da se obezbedi pouzdan nalaz i medicinski relevantna informacija; rukovanje instrumentima i opremom; zaštitu laboratorijskog osoblja i bezbedno rukovanje hemikalijama i biološkim materijalom i farmaceutskim, odnosno medicinskim otpadom; korišćenje stručne literature i interneta; prepoznavanje i rešavanje problema; samostalni i timski rad (u laboratoriji i u saradnji sa drugim zdravstvenim strukama); donošenje odluka.

1. Medicinska biohemija

1) Biološki materijal: vrste i načini uzimanja, rukovanje i čuvanje biološkog materijala, primena standardizovanih postupaka u uzorkovanju, rukovanju i čuvanju biološkog materijala;

2) Uzroci varijabilnosti rezultata laboratorijskih analiza:

a) preanalitički faktori: ishrana, stres, položaj tela, fizički napor, cirkadijalni ritam, trudnoća, farmakološki aktivne supstance i lekovi, uticaj načina uzimanja uzoraka krvi, hemoliza, greške u obeležavanju uzoraka, promene u uzorku nakon vađenja krvi;

b) analitički faktori: uticaj lekova, antikoagulanasa i drugih biohemijskih parametara (hemoglobin, bilirubin, lipidi, imunoglobulini) na analitički postupak određivanja biohemijskih parametara; primena standardizovanih metoda u određivanju klinički-relevantnih analiza;

c) postanalitički faktori: ispisivanje i izdavanje rezultata, vođenje laboratorijske dokumentacije;

3) Pravljenje rastvora: priprema hemikalija i posuđa, merenje supstanci, izrada rastvora poštujući zahteve za izradu rastvora, adekvatno lagerovanje rastvora;

4) Automatizacija u medicinsko-biohemijskim laboratorijama:

a) Biohemijski i hematološki analizator: upoznavanje sa principom rada aparata i samostalan rad na aparatu uz nadzor mentora iz prakse i korišćenje stručne literature;

b) Koagulometar, imunohemijski analizator, aparat za očitavanje test-traka za urin, plameni fotometar, analizator za određivanje tumorskih markera i hormona sa različitim tehnološkim principom merenja (luminometrija, hemiluminiscencija, itd.) – zavisno od opremljenosti laboratorije: upoznavanje sa principima rada aparata;

5) Izvođenje opštih, klinički relevantnih analiza: pre izvođenja analize upoznaje se sa: metodom određivanja, biološkim materijalom iz koga se može dati parametar određivati, načinom uzorkovanja, faktorima koji utiču na izbor metode određivanja, referentnim intervalima i kliničkom primenom, interpretacijom rezultata, ograničenjima metode, drugim metodama za određivanje datog parametra, literaturom.

Supstrati i metaboliti, lipidi, elektroliti, elementi u tragu, proteini: glukoza, urea, kreatinin, mokraćna kiselina, bilirubin (ukupan i direktan), holesterol, HDL-holesterol, LDL-holesterol (računski), trigliceridi, gvožđe, TIBC, kalcijum, fosfat, natrijum, kalijum, hloridi, ukupni proteini, albumin, C-reaktivni protein.

Enzimi: aspartat-aminotransferaza, alanin-aminotransferaza, alkalna fosfataza, α -amilaza, laktat-dehidrogenaza, kreatin-kinaza, lipaza, γ -glutamilttransferaza, test opterećenja glukozom, izračunavanje klirensa kreatinina;

6) Kvalitativna analiza urina (fizičko-hemijski pregled urina): određivanje izgleda, boje, pH, relativne gustine, hemijski pregled urina test trakama i standardnim hemijskim metodama za pojedine konstituente urina, konfirmatorni testovi, mikroskopski pregled sedimenta urina, tumačenje rezultata pregleda urina (proteinurija, hematurija, leukociturija, i dr.);

7) Pregled fecesa: okultno krvarenje u fecesu;

8) Osiguranje kvaliteta rada u laboratoriji: poznavanje elementarnih principa unutrašnje i spoljašnje kontrole kvaliteta rada u laboratoriji, utvrđivanje greške primenom kontrolnih karti i kontrolnih pravila, uticaj greške na rezultat laboratorijskog određivanja i kliničku odluku, upoznavanje sa značajem merne nesigurnosti; primena zatvorenih sistema za uzimanje krvi i drugih bioloških materijala, pravilna upotreba pribora za jednokratnu upotrebu.

9) Unapređenje racionalne laboratorijske dijagnostike: upoznavanje sa radom medicinskog biohemičara u laboratoriji, učešćem medicinskog biohemičara u konsultacijama sa ostalim zdravstvenim radnicima u cilju racionalne i ekonomične laboratorijske dijagnostike i izbora relevantnih analiza i protokola u dijagnostici, lečenju i praćenju pacijenata, osnovnim načelima medicinsko-biohemijske delatnosti i dobre laboratorijske prakse, tj. sa procesom obezbeđivanja racionalne laboratorijske dijagnostike i primene dijagnostičkih algoritama, a u cilju postizanja krajnjeg rezultata postavljanja dijagnoze i lečenja koji unapređuju kvalitet života pacijenata, značajem poznavanja mernog principa, fiziološke i metodološke varijacije, ishrane, fizičke aktivnosti, lekova pri interpretaciji rezultata laboratorijskih analiza, učešćem u projektima i kliničkim ispitivanjima.

2. Laboratorijska hematologija i hemostaza

Kompletna krvna slika sa leukocitarnom formulom, retikulociti, sedimentacija eritrocita, interpretacija rezultata, fibrinogen, protrombinsko vreme, aktivirano parcijalno tromboplastinsko vreme, kontrola antikoagulantne terapije.

3. Sanitarna hemija

1) Uzorci i uzimanje uzoraka: pravilan izbor homogenog uzorka, pravilno uzimanje uzorka, faktori koji utiču na stabilnost uzorka.

2) Dokumentacija u sanitarnoj laboratoriji: zahtev za analizu, interpretacija rezultata, pisanje i izdavanje mišljenja.

3) Osiguranje kvaliteta rada u sanitarnoj laboratoriji: upoznavanje sa osnovnim principima unutrašnje i spoljašnje kontrole kvaliteta rada u laboratoriji sanitarne hemije.

4) Izrada rastvora: specifičnosti pranja i pripreme posuđa, merenje hemikalija i izrada rastvora, adekvatno obeležavanje i čuvanje rastvora.

5) Ispitivanja kvaliteta i zdravstvene ispravnosti namirnica, pića i predmeta opšte upotrebe: osnovne metode analize namirnica, pića i predmeta opšte upotrebe, koje obuhvataju gravimetrijske, volumetrijske, polarimetrijske, spektrofotometrijske, kolorimetrijske i hromatografske tehnike, procena kvaliteta i zdravstvene ispravnosti namirnica na osnovu određivanja nutrimenata (proteina, lipida, ugljenih hidrata, mineralnih materija, vitamina), vode, aditiva i kontaminenata, određivanje fizičkih i hemijskih parametara u vodi za piće i predmetima opšte upotrebe, izračunavanje energetske vrednosti namirnica i dijetetskih proizvoda, procena prilagođenosti sastava dijetetskih proizvoda specifičnim nutritivnim potrebama, kritičko tumačenje informacije na deklaracijama.

4. Toksikološka hemija

1) Uzorci i uzimanje uzoraka: pravilan izbor uzorka, pravilno uzimanje uzorka, faktori koji utiču na stabilnost uzorka.

2) Dokumentacija u toksikološkoj laboratoriji: toksikološki zahtev, toksikološki nalaz, interpretacija rezultata.

3) Osiguranje kvaliteta rada u toksikološkoj laboratoriji: poznavanje osnovnih principa unutrašnje i spoljašnje kontrole kvaliteta rada u toksikološkoj laboratoriji.

4) Izrada rastvora: specifičnosti pranja i pripreme posuđa, merenje hemikalija i izrada rastvora, adekvatno obeležavanje i čuvanje rastvora.

5) Toksikološka ispitivanja:

a) kliničko-toksikološka ispitivanja: biološki materijal – skrining procedure, skrining lekova, odnosno njihovih metabolita u telesnim tečnostima, određivanje sadržaja etil alkohola u krvi, identifikacija opojnih droga u urinu, biomarkeri ekspozicije i efekta pri trovanju metalima i organskim rastvaračima, osnovni elementi procene rizika na zdravlje ljudi;

b) ekotoksikološka ispitivanja: uzorkovanje vazduha, vode i zemljišta, određivanje sadržaja najznačajnijih aerologađivača (SO₂, NO_x, čestica prašine, aerosediment), određivanje sadržaja toksičnih metala i fenola u vodama, osnovni elementi ekološke procene rizika.

5. Socijalna medicina

Opšti zakoni iz oblasti zdravstva, kao i upoznavanje sa zakonskom regulativom koja se odnosi na kvalitet i zdravstvenu ispravnost namirnica, vode za piće i predmeta opšte upotrebe, aditiva, otrove i opojne droge.

Član 2.

Doktori stomatologije, diplomirani farmaceuti i diplomirani farmaceuti medicinski – biohemičari koji su pripravnički staž započeli pre stupanja na snagu ovog pravilnika, preostali deo pripravničkog staža obaviće po planu i programu pripravničkog staža utvrđenog ovim pravilnikom.

Član 3.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

Broj 110-00-415/2015-04

U Beogradu 29. decembra 2015. godine

Ministar,

ass. dr **Zlatibor Lončar**, s.r.